

GİRİŞ - I

- Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.
- Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

EDEBİYAT VE TOPLUM İLİŞKİSİ

Bireyin duygu, düşünce ve hayalleri edebiyatın konusunu oluşturur. Sosyal bir varlık olan insanın duygu, düşünce ve hayalleri toplumsal yaşamla biçimlenir. Bundan dolayıdır ki edebiyatın konusunu hem birey hem de toplum oluşturur.

Bir edebî eser; bireyde uyandırdığı estetik zevkle onun duygu, düşünce ve hayallerini etkiler, değiştirir ve geliştirir. Bireydeki bu değişimin topluma yansımaları kaçınılmazdır; o hâlde edebiyat toplumu da değiştirir, biçimlendirir.

Sonuç olarak edebiyat, toplumdan ayrı düşünülemez. Her şeyden önce eseri ortaya koyan sanatçı, toplumun bir parçasıdır; tanık olduğu, etkilendiği olayları eserine konu edinebilir. Hatta bu tür eserler sosyoloji bilimine kaynaklık ederken toplumun gelişimine katkı sağladığı gibi bireylerin bir topluma ait olma duygusunu da güçlendirir.

Edebiyatın Sanat Akımlarıyla İlişkisi

Belli bir sanatçı topluluğunun, belli bir dönemde ortak dünya görüşü, estetik, sanat anlayışı etrafında oluşturdukları sanat hareketine ve bu hareket doğrultusunda ortaya konan eserler bütününe **sanat akımı** denir.

- ✓ Sanat akımları, ortaya çıktıkları toplumun kültürel ve sosyal yapısından, yaşam felsefesinden, yaşantısından izler taşır.
- ✓ Sanat akımlarının başlangıç ve bitiş tarihlerinde kesinlik yoktur.
- ✓ Sanat akımları birden çok sanat dalında etkili olabilir.
- ✓ Sanatçılar, birden fazla sanat akımından etkilenebilirler.
- ✓ Bir eserde birden çok sanat akımının özelliklerine rastlanabilir.

Edebî Akımlar

Klasisizm (Kuralcılık)

- ✓ 17. yy.ın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkmıştır.
- ✓ Edebiyatın kuralları olması gerektiği anlayışıyla kuralları belirlemek için 1965 yılında Fransız Akademisi kurulmuş, bu olay akımın başlangıcı kabul edilmiştir.
- ✓ Klasisizmi benimseyenler, bir eserin güzelliğini akılcı olmasından alacağı düşüncesinden hareketle akıl ve sağduyuya önem vermişlerdir.
- ✓ Eserler, ahlaki bir amaç doğrultusunda oluşturulurken eserlerde akıl yoluyla aşırı tutkular kontrol altına alınmıştır.
- ✓ Klasisizmi benimseyen sanatçılar, eski Yunan ve Latin kaynaklarına yönelmişlerdir; bunda o dönem sanatçıları gibi yazma isteği etkilidir.
- ✓ Sanatçılar, "sanat için sanat" anlayışıyla eserler yazmışlardır.
- ✓ Sanatçılar eserlerinde kişiliklerini gizlemişlerdir.
- ✓ Eserlerin konusu seçkin ve olgun insanlardır.
- ✓ Sanatçılar eserlerinde argoya, küfürlü ifadelerle yer vermemişler; soyluların kullandığı dili kullanmışlardır.
- ✓ Klasisizmde doğa kavramı, "insan doğası" (ruh hâli) anlamıyla kullanılmıştır. Eserlerde, kahramanların ruh hâli açıklanmaya çalışılmıştır.
- ✓ Klasisizmin doğa anlayışı tiyatrodaki dekoru, diğer edebî metinlerde çevreyi önemsizleştirmiş, unutturmuştur.
- ✓ Klasisizmin etkisiyle tiyatrodaki üç birlik kuralı etkili olmuştur.
- ✓ Türk edebiyatında çok kısa süre etkili olmuştur. Etkileri, Türk edebiyatının Batı'ya yöneldiği 19. yy.da I. Dönem Tanzimat Edebiyatı'nda görülür.

Temsilcileri: Racine, Moliere, La Fontaine, Montaigne, La Bruyere, Madam de la Fayette, Şinasi, Ahmet Vefik Paşa

Örnek Metin

Altın Yumurtlayan Tavuk

Meşhurdur: "Az tamah çok ziyan verir." derler a,
İşte size güzel bir misali:

Vaktiyle bir adamın bir tavuğu varmış da

Her gün altın yumurtlamış hani;

Adam sanmış ki tavuğun içi altın dolu.

Zengin olayım diye boğazlamış tavuğu.

Gelgelelim ne altın bulmuş ne gümüş bulmuş;

Üstelik bir de tavuğun kendisinden olmuş.

Ne güzel bir ders açgözlülere!

Az mı gördük öylelerini eski zamanda.

Bir gece zengin olurlar da

Eldekenden olurlar yok yere!

La Fontaine

Romantizm (Coşumculuk)

- ✓ 18. yy.ın ikinci yarısında ortaya çıkmış; özellikle Almanya, İngiltere ve Fransa'da etkili olmuştur.
- ✓ Klasisizme tepki olarak ortaya çıkmış ve onun kuralcılığını yıkmıştır.
- ✓ Klasisizmdeki akıl ve sağduyunun yerini romantizmde duygu ve hayaller almıştır.
- ✓ Klasisizmde üzerinde durulmayan din olgusu romantizmde yeniden gündeme gelmiştir.
- ✓ Fransız İhtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik akımının etkisiyle konu olarak "millî tarih" işlenmiştir. Bunun dışında günlük hayat edebiyatın konusu hâline gelmiştir.
- ✓ Toplumun her kesiminden insan, edebiyatın konusu olmuştur.
- ✓ Romantikler "doğa"yı çevre olarak algılamış, eserlerindeki karakterleri yaşadıkları çevrede ele almışlardır.
- ✓ Romantikler, dünyada her şeyin bir karşıtı olduğu düşüncesinden hareket etmişler ve tezat sanattan yararlanmışlardır.
- ✓ Yazarlar eserlerinde kişiliklerini gizlememişlerdir.
- ✓ Romantikler, tiyatrodan üç birlik kuralını yıkmışlardır.
- ✓ Romantizmin etkisiyle tiyatrodan dram türü ortaya çıkmıştır.

- ✓ Klasisizmle geçerliliğini yitiren lirik şiir, romantizmle yeniden değer kazanmıştır.
- ✓ Eserlerde sade bir dil kullanılmıştır.

Temsilcileri: Shakespeare, Lord Byron, Rousseau, Schiller, Goethe, Victor Hugo, Edgar Allan Poe, Alexandre Dumas, Lamartine, Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Abdülhak Hamit Tarhan, Recaizade Mahmut Ekrem (şiirlerinde)

Örnek Metin

...Bir gün Rakım Efendi'nin ahibbâsından bir matbaacı kendisine Fransızca bir kitap getirdi. Bunu Türkçeye tercüme ederse yirmi altın kadar verebileceğini arz eyledi. Kitap yüz elli, iki yüz büyücek sahifeli bir şey olduğundan Koca Rakım bunu bir haftada çırpamak cesaretiyle kabul eyledi. Vakia, bir hafta değil ama on iki günde kitabı bitirip götürdü. Matbaacı dahi yekten yirmi lirayı verdi.

Haydi bakalım bu parayı aldığı zaman şu Rakım Efendi'nin ne kadar sevinmiş olduğunu kim tahmin edebilir?

Nafile, kimse hesap edemez. Biçare Rakım, o zamana kadar bu miktar parayı Galata'da sarraf kutularından başka bir yerde görmemişti.

...

Ne o? Şaştınız mı? Hey kardeşim hey! İçinizde Rakım hâlinde büyümüş olan varsa düşünsün, baksın; say-i dest olarak ilk kazandığı paraya ne kadar sevinmiştir, der-hatır etsin. "Bir adamın yirmi lirası olmaz mı?" diye düşünmek nâ - becâdir. İşte ömründe yirmi lirayı görmemiş, ve insan olmak için ne lazımsa istihsal emrinde sa'ydan geri durmamış olduğu hâlde ilk defa olarak bu parayı kazanmış olan bizim Rakım Efendi'dir.

Ahmet Mithat Efendi
Felâhın Bey'le Rakım Efendi

Anlamı Bilinmeyen Kelimeler

ahibbâ: Dostlar

say - i dest: Elinin emeği

der - hatır: Hatırlamak

nâ - becâ: Yersiz

say: Çalışma

istihsal: Elde etmek, üretmek, üretim

Realizm (Gerçekçilik)

- ✓ 19. yy.da, Avrupa'da romantizme tepki olarak doğmuştur.
- ✓ Realizmin temelinde Auguste Comte'un pozitivist felsefesi vardır. Pozitivizme göre doğa olayları ve bunlar arasındaki ilişki gözlem ve deney yoluyla açıklanabilir.

- ✓ Realizm; gerçeği olduğu gibi anlatmaktır, bu doğrultuda realistler olmuş ya da olabilecek olayları ayrıntısıyla işlerken eserlerinde olağanüstü kişi ve olaylara yer vermezler.
- ✓ Realistler, günlük hayatı ve sıradan kişileri konu olarak işlerler. Dönemi ve toplumu yansıtacak “tip” oluşturmayı amaçlarlar.
- ✓ Temel ilkeleri “hayale kapılmamak, gerçeklerden ayrılmamak” olan realistler, eserlerini oluştururken gözlemlerinden yararlanırlar.
- ✓ Gerçekler arasında ayırım yapmaz; olayları, durumları iyi-kötü, çirkin-güzel, faydalı-zararlı şeklinde değerlendirmezler.
- ✓ Çevre betimlemelerini romantiklerin aksine süs olarak kullanmak yerine o çevrede yaşayan insanın karakterini, iç dünyasını, kültürünü, ekonomik durumunu yansıtmak amacıyla kullanmışlardır. Bunda insanın doğal ve toplumsal kimliğinin oluşmasında çevrenin ve törenin etkili olduğunu düşünmeleri büyük rol oynamıştır.
- ✓ Sanatçılar, gözlemediği gerçeği estetik bir biçimde ifade etme amacıyla hareket eder. Sanata dinî, ahlakî, sosyal bir işlev yüklemes.
- ✓ Realistlerin üslupları doğal, sağlam ve açık; dilleri ise sadedir.

Temsilcileri: Balzac, Stendhal, Gogol, Marc Twain, Charles Dickens, Gustave Flaubert, Turgenyev, Tolstoy, Dostoyevski, Goncourt Kardeşler, Maupassant, Anton Çehov, Hemingway, Steinbeck, Rezaizade Mahmut Ekrem (romanında ve hikâyelerinde), Samipaşazade Sezai, Halit Ziya Uşaklıgil, Sabahattin Ali, Reşat Nuri Güntekin, Yaşar Kemal, Orhan Kemal

Örnek Metin

Çocuk Sami, paydos etmesi gereken saatte üretime gizli- den gizliye devam eden, çocuk işçilerin çalıştırıldığı Madeni Eşya Fabrikasının işçilerinden biridir.

Aşağıdaki parçada paydos saati evine gitmeyi planlayan fakat işini kaybetmemek için çalışmak zorunda kalan Çocuk Sami'nin yaşadıkları anlatılmıştır.

...

Çocuk Sami atölyenin duvar saatine istemeye istemeye baktı: Biri çeyrek geçiyordu daha... Paydosu düşündü. Aradaki zaman hiç bitmeyecek kadar uzun geldi. Planyalar kıvrım kıvrım yonga döküyorlardı. Çocuk Sami düşündü: Öğleden sonra paydos olacaklar diye yiyecek getirmemişti.

Karnı pek aç değildi ama gece belki de acıkır diye elli kuruş avans almaya karar veriyse de vazgeçti. Annesi, “Aman oğlum Sami, sakın borç etme... Ay başında kiramızı ödeyemezsek evimizden atarlar bizi...” diye sıkılamıştı. Makinesinin kolunu çekti, bir karavana daha kalıpladı. Sonra volanı boşa itti ve helalara yürüdü. Muslukların başı gene kalabalıktı, sıra bekledi. Burası atölyenin içinden daha serin olduğundan çocukların hoşuna gider. Fakat ustalar rahat vermez ki... İki de birde kontrole gelirler. Çocuklar kaçır, ustalar kovalar. Yakalanan evvela dayak yer, sonra da ceza. Çocuk Sami; musluğun fışkıran ılık suyunda elini yüzünü yıkadı, vücudunu ıslattı, yaş gövdesini ovdu, serinledi. Başını tekrardan musluğa götürüyordu ki düdük sesleri... Çocuklar kaçıştılar. Sami de tav ocaklarının arkasından usulca-cık sıvıştı.

Ocakların orası müthiş sıcaktı, ıslak vücudu kuruyuverdi. Makinesi 74'e geldiği zaman saçlarından başka yaş yeri kalmamıştı. Tekrar alev alev yanmaya başladı. Celal Usta makinelere teker teker uğruyor, avans isteyenlerin adlarını bir kâğıda yazıyordu. Sıra Sami'ye gelince o, “İstemem...” dedi.

Orhan Kemal, *Uyku*

Natüralizm (Doğalcılık)

- ✓ Emile Zola, natüralizmin kurucusu olarak kabul edilmiştir.
- ✓ “Aynı şartlar altında aynı sebepler, aynı sonuçları doğurur.” anlayışı yani determinizm bu akımın temelini oluşturur.
- ✓ Realizmin gelişmiş biçimidir. Natüralistler, gerçekçiliklerini biraz daha ileri götürerek onu deneysel/bilimsel gerçeklik boyutuna taşımışlardır.
- ✓ Pek çok açıdan realizme benzeyen natüralizmin ondan ayrıldığı en önemli özelliklerinden biri, “deneysel metot” şeklini kullanmasıdır.
- ✓ Yazarlar, bir bilim insanı gibi davranmış sadece olanı gözlemlemek ve aktarmakla yetinmişlerdir. Eserlerinde kendi kişiliklerini gizlemişlerdir.
- ✓ Yazarların olaylar karşısında bir bilim insanı gibi tavır sergilemesi, eserlerinde çirkin ve iğrenç olarak nitelendirilebilecek olaylara yer vermelerine neden olmuştur.
- ✓ Natüralistlere göre insanın duygu, tutku ve eylemleri soyunun ve içinde yaşadığı toplumun etkisiyle oluşur. Natüralistler, bu anlayış doğrultusunda insan ve çevreyi konu edinmişlerdir.

- ✓ Natüralistler “toplum için sanat” anlayışını benimsemişlerdir çünkü sanatın bir fayda sağlaması gerektiğini savunmuşlardır.
- ✓ Gerçekliği ileri taşımaları onları, sanatkârane bir dil ve üslup kullanmaktan uzak tutmuştur. Kahramanlarını ait oldukları çevrenin özelliklerine uygun koştururlar.
- ✓ Roman türünde daha çok etkili olmuş bir akımdır.

Temsilcileri: Emile Zola, Guy de Maupassant, Alphonse Daudet, Goncourt Kardeşler, Henrik İbsen, John Steinbeck, Ernest Hemingway, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Nabizade Nazım.

Örnek Metin

Morgun meraklıları arasında birçok kadın da vardı. Laurant bir gün bunlardan birini gördü. Bu kadın, burnunu keten mendiliyle tıkamış, camekânın biraz gerisinde duruyordu. Siyah dantel yakalı bir ceket, kurşunu ipekli bir eteklik giymişti. Bir ölüye bakıyordu. Birkaç adım ötedeki taş bir masaya uzatılmış bu iri yarı genç adam, iskeleden düşerek derhâl ölen bir dülgerdi. Göğsü geniş, pazıları dolgundu; beyaz, yağlı bir gövdesi vardı. Ölüm mermerleştirmişti onu. Kadın, yüzündeki tülün bir ucunu kaldırıp bir kere daha baktıktan sonra çekip gitti.

Parnasizm

- ✓ 19. yüzyılın sonlarında, biçim ve içerik bakımından romantizme tepki olarak ortaya çıkmıştır. Kendisine “parnasyen” adını veren şairlerin oluşturduğu sanat akımıdır.
- ✓ Realizmin şiirdeki yansımasıdır.
- ✓ Toplum sorunlarıyla ilgilenmeyen parnasyenler, “sanat için sanat” anlayışını benimsemişlerdir.
- ✓ Bilim, fen, felsefe, tarih, tabiat konularıyla ilgilenirler.
- ✓ Duygu ve hayallerin ifadesi olan lirik şiire karşıdır.
- ✓ Şiirlerine karamsarlık hâkimdir.
- ✓ Dış dünyaya ait gözlemlerini nesnel, canlı, parlak bir şekilde şiire taşımışlardır. Tasvir, onlarla birlikte şiire taşınmıştır.
- ✓ Dilin ustaca kullanımına, ölçüye, kafiyeye önem vermişlerdir. Onlar için biçim mükemmeliği önemlidir.
- ✓ Nazım şekli olarak daha çok sonneyi kullanmışlardır.

Temsilcileri: Heredia, Banville, Leconte de Lisle, François Coppee, Theophile Gautier, Tevfik Fikret, Yahya Kemal Beyatlı

Sembolizm (Simgencilik)

- ✓ Realizm, natüralizm ve parnasizme tepki olarak ortaya çıkmış sanat akımıdır.
- ✓ Sembolistlere göre gerçeği olduğu gibi anlatmak mümkün değildir. Bu yüzden de realizme karşıdır.
- ✓ Sembolistlere göre duygularımız gerçeği bize değiştirerek aktarır. Bu yüzden şiir gerçekleri değil, gerçeğin insanda bıraktığı etkiyi anlatmalıdır.
- ✓ Şiirlerini kapalı ifadelerle yazmışlardır çünkü gerçeğin duygular üzerinde bıraktığı etkiyi doğrudan değil sembollerle ifade etmişlerdir.
- ✓ Sembolistlere göre şiirde önemli olan hissettirmek, sezdirmektir.
- ✓ “Sanat için sanat” anlayışı doğrultusunda şiirler kaleme almışlardır.
- ✓ Sembolistler; melankolik, içe kapanık şairlerdir.
- ✓ Şiirlerinde güneşin batışına, sararmış yapraklara, ay ışığına, sessiz şehirlere, تنها kırlara sıkça yer vermişlerdir.
- ✓ Sembolistler; duyguyu okuyucuya sezdirmek amacıyla ahenk unsurlarını kullanmışlardır, onlar için müzik önemlidir.
- ✓ Klasik nazım şekillerini kullanmamışlar, serbest şiiri tercih etmişlerdir.

Temsilcileri: Edgar Allan Poe, Charles Baudelaire, Mallarme, Paul Valery, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Sıtkı Tarancı

Örnek Metin

Merdiven

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak

Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta

Eğilmiş arza kanar, muttasıl kanar güller
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller
Sular mı yandı neden tunca benziyor mermer

Bu bir lisan-ı hafidir ki ruha dolmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta

Ahmet Haşim

Empresyonizm (İzlenimcilik)

- ✓ 19. yy.da Fransa'da ortaya çıkmış; oradan Avrupa'ya, bütün dünyaya yayılmıştır.
- ✓ İzlenimcilik anlamına gelen akım, sembolizmle hemen hemen aynı dönemde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Daha çok resimde etkili olmuş, şiirde ve tiyatrodada etkileri hissedilmiştir.
- ✓ Empresyonistler, şiirlerinde şairin iç dünyasından görünen dış dünyayı anlatır. Yani görüneni değil, görünenin kişide bıraktığı izlenimi anlatmışlardır.
- ✓ Şiirlerinde imge ve hayallere yer vermişlerdir.
- ✓ Sanatın sosyal bir işlev üstlenmesine karşı olmuşlar, "sanat için sanat" anlayışıyla hareket etmişlerdir.
- ✓ Şiirde şekle ve kafiyeeye önem vermişlerdir.

Temsilcileri: Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Rainer Maria Rilke, Ahmet Haşım

Mukaddime

Seyreyledim eşkâl-i hayatı
Ben havz-ı hayalin sularında
Bir aks-i mülevvendir onunçün
Arzın bana ahçar ü nebatı

Ahmet Haşım

Anlamı Bilinmeyen Kelimeler

ahçar: Ağaçlar

eşkal: Şekiller

havz: Havuz

mülevven: Rengârenk

Örnek-1

- I. Eserlerini sanat için sanat anlayışıyla yazarlar.
- II. Şiirde imgelere yer verirler.
- III. Şiirde şekle önem verirler.

Numaralanmış özelliklerden hangileri sembolizm ya da empresyonizmi benimseyen sanatçılarda ortaktır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Çözüm-1

Örnek-2

Ahmet Haşım, Türk edebiyatının en kısa süren Fecriati Dönemi'nin en güçlü şairidir. "Sanat için sanat" anlayışıyla etkileyici şiirler kaleme alan şair, sanat hayatı boyunca şiir anlayışından ödün vermemiştir. "Anlaşılmak için yazmayan" şairin şiirleri, yoruma ihtiyaç duyar.

Bu parçadan hareketle Fecriati Dönemi şiirinde aşağıdaki sanat akımlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Sembolizm - Parnasizm
B) Sembolizm - Empresyonizm
C) Romantizm - Sembolizm
D) Empresyonizm - Romantizm
E) Parnasizm - Romantizm

Çözüm-2

Örnek-3

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun sözcükler getirerek cümleleri tamamlayınız.

- a. Empresyonizm edebiyatta ---- ve ---- türlerinde etkili olmuştur.
- b. Sembolizm; ----, ---- ve ---- tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Çözüm-3

TEST - 1'İ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

Ekspresyonizm (Dışavurumculuk)

- ✓ 19. yy.ın sonları ile I. Dünya Savaşı yıllarında, Almanya'da ortaya çıkmıştır.
- ✓ Ekspresyonistlere göre gerçek, sanatçının ruhunda gizlidir. Bu anlayışla realizm, natüralizm ve sembolizmin "gerçeklik" anlayışından uzaktır.

- ✓ Gelecek kaygısı taşıyan ekspresyonistler insanların savaşmadan, barış içinde yaşamalarının yollarını aramışlardır.
- ✓ Dünyayı değiştirmek arzusuyla hareket ederler. Bunun temel sebebi içinde buldukları dünyada mutluluğu bulamamalarıdır.
- ✓ Bir sanat akımı olmasına rağmen temel amacı estetik zevk uyandırmak değil, bireyi eğitmek ve değiştirmektir.
- ✓ Toplum değil, birey merkezli bir sanat akımıdır.
- ✓ Ekspresyonistler, insan ruhunun isyanını okuyucuya duyurmayı hedeflemişlerdir.

Temsilcileri: Henrich Mann, James Joyce, Franz Kafka, Alfred Döblin

Fütürizm (Gelecekçilik)

- ✓ 20. yy. akımlarından biridir, sürrealizmin ortaya çıkışında etkili olmuştur.
- ✓ Fütüristler, kendilerinden önceki bütün sanat akımlarına karşı çıkmışlardır. Bunun nedeni sanat ve edebiyatı yenileme istekleridir.
- ✓ Fütüristler yaşamın dinamizmini, hareketliliğini ve hızını eserlerine taşımışlardır.
- ✓ O güne kadar kullanılagelen tema ve şekillerin, anlatım biçimlerinin karşısında yer alırlar. Bu düşünceleri doğrultusunda şiirde ölçü ve uyağı kullanmamışlar, basit bir anlatım tercih etmişlerdir.
- ✓ Noktalama işaretlerini, sıfat ve zarfları kullanmaktan kaçınmışlar; alışılmış söz diziminin dışına çıkmaya çalışmışlardır.
- ✓ Daha çok hislerin ifadesinde kullanılan şiirde, hislerin yerini makine ve çark sesleri almıştır.

Temsilcileri: Marinetti, Mayakovski, Nazım Hikmet

Örnek Metin

Gürültüler arasında
Dan...Dan...
Gelir bir ses uzaktan
Makinenin gürültüsü
Pistonun gümbürtüsü
Piston...Ton...Ton...Ton...
Piston...Pis...Ton...

Marinetti

Sürrealizm (Gerçeküstüçülük)

- ✓ 20. yy.'ın en uzun süren ve en etkili akımlarından biridir. Daha çok şiirde etkili olmuştur.
- ✓ Akımın kurucusu Andre Breton'dur.
- ✓ Sigmund Freud'un tez ve düşünceleri etrafında şekillenen sürrealizmde sanatçılar, onun "İnsanın sosyal, dinî, ahlaki nedenlerle baskılandığı asıl benliği bilinçaltındadır." anlayışından hareket eder.
- ✓ Sürrealistlere göre bilinçaltı insanın içyüzünün kaynağıdır.
- ✓ Kendilerinden önceki bütün sanat akımlarına karşıdırlar.
- ✓ Akla ve iradeye bağlı olmadan, kendiliğinden ortaya çıkan ruhsal olaylar, çağrışım ve rüyalar ilgi alanlarını oluşturur.
- ✓ Bir konu belirlemeden kaynağını bilinçaltından alan "otomatik yazı" tarzını benimsemişlerdir.
- ✓ Sürrealistlere göre kurallar insanın asıl benliğini baskı altında tutar. Bu baskıyı ortadan kaldırıp insanın asıl benliğini ortaya çıkarmak için olay ve mizah-tan yararlanmışlardır.
- ✓ Noktalama işaretlerini kullanmamış, yazım kurallarına dikkat etmemişlerdir. Bunun nedeni, noktalama işaretlerini ve yazım kurallarını bilinçaltının aktarımında engel olarak algılamalarıdır.
- ✓ Sürrealistler, insanın asıl benliğinin ve bilinçaltının özgürleştiği rüyaya yönelmişlerdir. Onlara göre rüya aynı zamanda hayatın çirkinliklerinden de uzaklaşılan bir alandır.
- ✓ Kendilerine özgü, o güne kadar kullanılmamış imgeler kullanmışlardır.

Temsilcileri: Andre Breton, Louis Aragon, II. Yeni şairlerinin pek çoğu (Cemal Süreyya, Ece Ayhan, Sezai Karakoç, Edip Cansever, Turgut Uyar, İlhan Berk)

Örnek Metin

Anahtarlar

Çünkü kapıları
Götürüyorlar (öyle yanlış ki)
Cam kırıkları üzerinde
Gülüyor ve
Gülen artık çingene değildir
Değil mi değil
Bilmem şu uzakta odaların
Pancurlarını açmışlar

Açmışlar mı açmışlar
Denize karşı
(deniz yoktur ya)
İçerdekiler içerlerde
Dışardakiler dışarlarda kalmışlar
Kalmışlar mı kalmışlar
Anahtarları çalan bir çingenedir
Bir çingene mi bir çingene bireee

Ece Ayhan

Egzistansiyalizm (Varoluşçuluk)

- ✓ 19. yy.ın ortalarında ortaya çıkmış, 1930'lu yıllarda etkinliğini arttırmış, bunalım edebiyatıdır.
- ✓ Varoluşçuluk, Jean Paul Sartre'nin "köklerinden kopmuş, topluma yabancılaşmış, mutsuz, huzursuz insan varlığını dile getiren" biçiminde ifade ettiği düşünce sistemidir.
- ✓ Varoluşçulara göre insan önce var olur, sonra yaşam şekli ve seçimleriyle benliğini oluşturur.
- ✓ İnsan bütün davranışlarından sadece kendine karşı değil topluma karşı da sorumludur.
- ✓ Sanatçılar kendilerini toplumdan soyutlamamalıdır öyle ki siyasetle bile ilgilenmeli hatta siyasette etkin olmalıdır.
- ✓ Daha çok olay çevresinde gelişen metinlerde etkili olmuştur.
- ✓ Eserlerin ana teması varoluş sürecindeki insanın bunalım, karamsarlık içindeki sıkıntılı durumudur.
- ✓ Popülist edebiyata karşıdır.
- ✓ Toplumcu bir felsefe benimsemelerine rağmen zor anlaşılır, sembolik bir anlatım kullanan varoluşçular, halktan kopuk bir edebiyat ortaya koymuşlardır.
- ✓ Eserlerinin anlaşılması, felsefi bir birikim gerektirir.
- ✓ Aydınlarla hitap eden bir sanat akımıdır.

Temsilcileri: Nietzsche, Andre Gide, Paul Valery, William Faulkner, Jean Paul Sartre, Albert Camus, Simon de Beauvoir

Modernizm (Çağcılık)

- ✓ Edebiyat, mimari gibi pek çok sanat alanında etkili olan akım, özellikle 19. yy.ın ikinci yarısından itibaren etkisini hissettirmeye başlamıştır.

- ✓ Geçmişe karşı bugünün yüceltilmesini ifade eder. Bu yüzden edebiyat, kültür, sanat gibi her türlü alandaki geleneğe karşı çıkar ve bunların yerine yenisini getirilmesi amacını taşır.
- ✓ Modernist eserler birey merkezlidir; bireyin sıkıntıları, toplumla ve değer yargılarıyla çatışması, yalnızlaşması bu tür eserlerin başlıca konusudur.
- ✓ Dil ve anlatımda geleneksel anlayışlar terk edilir. Anlatımda bilinç akışı, iç konuşma, geriye dönüş gibi anlatım teknikleri kullanılır.
- ✓ Geleneksel metinlerdeki kronolojik zaman işleyişi modernist eserlerde kırılır. Zaman kişinin algısına uygun olarak geçmiş, an ve geleceğin iç içe geçtiği bir anlatımla sunulur.
- ✓ Çağrışım değeri yüksek bir anlatım benimsenir.
- ✓ Anlatımda semboller, mitolojik unsurlar kullanılır.
- ✓ Modernizmi esas alan eserlerde varoluşçuluk akımının etkisi gözlenir. Varoluşçuluğa göre insan önce var olur, sonra özünü oluşturmaya çalışır. Özünü oluşturma aşamasında toplumla çatışmaya giren insan bu hâliyle modernist eserin konusu olur.

Temsilcileri: Marcel Proust, James Joyce, Virginia Wolf, Henry James, Oğuz Atay, İhsan Oktay Anar, Ferit Edgü, Bilge Karasu, Nazlı Eray, Latife Tekin

Örnek Metin

- Seni çok bekledim. Günler, geceler boyu.
- Geldim işte, sonunda döndüm.
- Geldin ya, beklediğim sen değilmişsin.

Beklediğin ben değilmişim demek. Doğru, sen bir başkasını bekledin. Bahçede, dutun gölgesinde dizlerine yatırıp salladığını, gece üzerini örtüp duasını karanlığa üflediğin çocuğu, konuk odasının duvarındaki fotoğrafta gülümseyen delikanlıyı bekledin. Çünkü yakınlarının, özellikle de kocanın ölümünden sonra onunla yapayalnız kalmıştın bu ahşap evde. Yaşamın onun yaşamıydı, onun varlığından ibaretti dünyanın. Gün onunla başlıyor, gece onunla bitiyordu. Oydu yaşadığın. Bir gün ardından bakır maşrapayla su döküp Paris'e yolcu ettiğin delikanlıyı, seni bırakıp giderken sarsılarak ağlayanı bekleyecektin elbet, yıllar sonra Alâaddin'in sihirli lambasından çıkmış gibi karşınızda ansızın beliriveren sakallı, yorgun adamı değil.

Nedim Gürsel *Dönüş*'ten

Postmodernizm

- ✓ Önce mimaride sonra bütün sanat dallarında etkili olan postmodernizm "modernizmden sonra gelen" anlamına gelir.
- ✓ Batı dünyasının insanlığa ve uygarlığa karşı güvenini yitirdiği bir ortamda ortaya çıkmıştır.
- ✓ Postmodernistler, modernizm olarak nitelendirilebilecek değerleri sorgular.
- ✓ Postmodernistlere göre evren bir kaos olduğuna göre bunu anlamlandırmanın ya da açıklamanın mümkünü yoktur.
- ✓ Bütün kural, ilke, yasa, düzen ve âdetlere karşı bir akımdır.
- ✓ Tek bir anlam, tek bir gerçek olamayacağını birden fazla anlam ve gerçek olduğunu savunur.
- ✓ Geçmişin kendi şartlarına uygun biçimde yaşatılmasından yana tavır sergiler.
- ✓ Kültürün bir bütünlük taşıdığını savunurken edebî romanlarla ucuz romanları aynı düzeyde kabullenir.
- ✓ Çoğulculuğu savunur.
- ✓ Postmodernistler modernizmin beraberinde getirdiklerini kabullenseler de bunlara karşı alaycı bir tavır benimsemişlerdir.
- ✓ Sanatçılar diğer sanatçıların eserlerinden faydalanabilir, onlardan alıntı yapabilir, onlara atıfta bulunabilir. Buna **metinler arasılık** denir.

Temsilcileri: James Joyce, Virginia Wolf, Franz Kafka, Umberto Eco, Albert Camus, Oğuz Atay, Latife Tekin, Hasan Ali Toptaş, İhsan Oktay Anar

Örnek Metin

Koltuğuyla birlikte sağa sola dönüp duran adam, benim yaşadıklarımdan habersizdi o sırada. Yüreğinde luna-park taşıyan kel kafalı, kocaman bir çocuk olduğundan ve o çocuğun oturduğu koltuğu sürekli sağa sola çevirip olduğundan da habersizdi hiç kuşkusuz; çok şey görüp geçirdiklerine inanların rahatlığıyla gözlerini dilekçeye dikmiş, dudaklarını elma şekeri gibi yalaya yalaya okumasını sürdürüyordu. Yüzünden elindeki kâğıda, kâğıttan sümene, sümenden de masaya durup dinlenmeden bir büyüklük akıyordu sanki ve masa, gitgide biraz daha büyüyordu. Öyle ki birkaç dakika içerisinde masa, kâğıt, sümen takımı, ve kalem yüklü kocama bir gemiye dönüşerek odayı daraltmaya başlamıştı.

Bense, yavaş yavaş köşeye sıkışmıştım ve soluk alıp vermem bile... güçleşmişti. Üstelik masayla birlikte adam da büyüyordu artık, duvarlar da misafir koltukları ve koltukların arasında duran solgun yapraklı çiçeklerle süslü sehpa da büyüyordu.

Hasan Ali Toptaş, *Sonsuzluğa Nokta*'dan

Örnek-4

Roman, insanların hızla bencilleştiği bir dünyada kendini yapayalnız hisseden, toplumla kavga hâlindeki Münthehi'nin yaşamı üzerine kuruludur. Romandaki şiirsel dil sizi içine çekerken Münthehi'nin yaşadıklarını takip etmeniz güçleşir. Çünkü eserde klasik zaman akışı yoktur. Gelecek, geçmiş, an arasında bir yolculuktur sürer gider roman boyunca.

Bu parçada sözü edilen roman hangi sanat akımı doğrultusunda yazılmış olabilir?

Çözüm-4

--

TEST - 2'Yİ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

ÖRNEKLERİN CEVAP ANAHTARI

1	2	3	4
D	B	a. şiir, tiyatro b. realizm, parnasizm, natüralizm	Modernizm

1. Aşağıdaki ifadeler doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

1.	Edebiyat, bireyden değil toplumsal olandan hareketle oluşturulan bir sanattır; amacına ancak topluma ait yaşantıyı, kültürü, düşünce tarzını yine topluma yansıttığı sürece ulaşabilir.	☐
2.	Modernizmde kronolojik zaman akışı yerini an, geçmiş, gelecek arasındaki geçişe dayanan zaman anlatımına bırakır.	☐
3.	Sanat akımlarının ortaya çıkışında toplumsal, siyasal olaylar da etkilidir örneğin romantizmin ortaya çıkışında Fransız İhtilali sonucu yaygınlaşan düşünce sistemi etkili olmuştur.	☐
4.	Klasisizmi benimseyen sanatçılar, eserleriyle toplumu şekillendirmeye çalışmışlar; bu doğrultuda "toplum için sanat" anlayışını benimsemişlerdir.	☐
5.	Bir sanatçının birden fazla sanat akımından etkilenmesi mümkün değildir çünkü her sanat akımı, kendinden önceki sanat akımına tepki olarak ortaya çıkmıştır.	☐
6.	Tevfik Fikret, Türk edebiyatında parnasizmin güçlü temsilcilerinden biridir.	☐
7.	Realizmde gözlem oldukça önemlidir çünkü yazarlar, eserlerinde hayallere yer vermez sadece gerçeklerle ilgilenir.	☐
8.	Sembolistler müzikaliteye ve biçim güzelliğine önem vermişler, bu yüzden sone gibi kuralları belirli nazım şekillerini kullanmışlardır.	☐
9.	Varoluşçuluk, Jean Paul Sartre'nin felsefesi üzerine kurulu bir sanat dalıdır, özellikle şiirde etkili olmuştur.	☐
10.	Empresyonistler; dünyayı, gerçeği kendi iç dünyalarından gördüğü şekliyle eserlerine taşımışlardır.	☐
11.	Fütürizm, gelecekçilik olarak da kabul edilir; bu akımda makine, çark sesleri, dinamizm şiire yansır.	☐
12.	Romantizmle birlikte aklın yerini duygu, kuralcılığın yerini kuralsızlık almıştır.	☐
13.	Sürrealizm; gerçeküstücülük anlamına gelir, Türk edebiyatında özellikle I. Yeni şairleri tarafından benimsenmiş bir akımdır.	☐
14.	Olaylara bir bilim insanı gözüyle yaklaşan natüralistler, realistlerden farklı olarak "Sanat toplum içindir." anlayışıyla hareket etmiş, eserlerinde üsluba önem vermemişlerdir.	☐
15.	Şinasi ve Ahmet Mithat Efendi, Türk edebiyatında klasisizmin güçlü temsilcileridir.	☐

2. Aşağıdaki edebî akımlarla sanatçı adlarını eşleştiriniz.

1.	Klasisizm	()	Shakespeare
2.	Natüralizm	()	La Fontaine
3.	Empresyonizm	()	Rainer Maria Rilke
4.	Romantizm	()	Nabizade Nazım
5.	Sembolizm	()	Cenap Şahabettin

3. Aşağıdaki kısa cevaplı soruları yanıtlayınız.

1.	17. yy.da Fransa'da ortaya çıkan sanat akımının adı nedir?
2.	Tiyatroda dram türünün ortaya çıkmasında etkili olan edebî akımın adı nedir?
3.	Türk edebiyatında sembolizm ve empresyonizm akımlarının temsilcisi durumundaki şair kimdir?
4.	Realizmin şiirdeki yansıması olarak da tanımlanan sanat akımının adı nedir?
5.	Natüralizmin kurucusu kimdir?
6.	Gerçekçiliğe tepki olarak ortaya çıkan, Türk edebiyatında da Servetifünun ve Fecriati dönemlerinde, Cenap Şahabettin ve Ahmet Haşim'in şiirlerinde oldukça etkili olan edebî akımın adı nedir?
7.	Türk edebiyatında Orhan Kemal, Recaizade Mahmut Ekrem, Sabahattin Ali, Halit Ziya Uşaklıgil gibi yazarların benimsediği sanat akımının adı nedir?
8.	Dışavurumculuk olarak da bilinen, dünyayı daha yaşanabilir bir yer hâline getirme amacını taşıyan sanat akımının adı nedir?
9.	Sembolizmle hemen hemen aynı dönemde ortaya çıkan, benzer özellikler taşıyan, daha çok resimde etkili olmuş sanat akımının adı nedir?
10.	Türk edebiyatında Latife Tekin, Oğuz Atay, Hasan Ali Toptaş gibi sanatçıların benimsediği sanat akımının adı nedir?

4. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

1. Türk edebiyatında, ve natüralizmin temsilcisi olarak kabul edilirler.

2. Realizmin temelinde Auguste Comte'un felsefesi, natüralizmin temelinde, egzistansiyalizmin temelinde ise vardır.

ETKİNLİK CEVAP ANAHTARI

ETKİNLİK-1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Y	D	D	Y	Y	D	D	Y	Y	D	D	D	Y	D	Y

ETKİNLİK-2

1	2	3	4	5
La Fontaine	Nabizade Nazım	Rainer Maria Rilke	Shakespeare	Cenap Şahabettin

ETKİNLİK-3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Klasisizm	Romantizm	Ahmet Haşim	Parnasizm	Emile Zola	Sembolizm	Realizm	Ekspresyonizm	Empresyonizm	Postmodernizm

ETKİNLİK-4

1	2
Hüseyin Rahmi Gürpınar - Nabizade Nazım	pozitivist - determinizm - varoluşçuluk

1. Sanat akımlarıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ortaya çıkış nedenleri, yerleri, başlangıç ve etkisini yitirme zamanları kesindir.
- B) Tek bir sanat dalında etkili olabileceği gibi birden fazla sanat dalında da etkili olabilir.
- C) Bir edebî eserde, birden fazla sanat akımının etkilerini gözlemek mümkündür.
- D) Ortaya çıktığı toplumun sosyal ve siyasi olaylarıyla yakından ilgilidir.
- E) Sanatçı, birden fazla sanat akımından etkilenebilir ve bunların özelliklerini eserine yansıtabilir.

2. • Akıl ve sağduyu
• Kuralcılık
• Üç birlik kuralı
• Fransız Akademisi

Bu kavramlar aşağıdaki edebî akımlardan hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Romantizm
- B) Empresyonizm
- C) Realizm
- D) Parnasizm
- E) Klasisizm

3. Edebî akımlar, yazar ve şairleri ortak değerler etrafında bir araya getiren ve onların pek çok esere hayat vermelerine imkân hazırlayan birer edebiyat iklimidir. Bu sebeple edebiyat akımları, edebî eserden de ayrı düşünülemez.

Bu parçadan edebî akımlarla ilgili,

- I. Yazar ve şairlerin aynı düşünce doğrultusunda hareket etmelerini sağlar.
- II. Edebî eserle bir bütünlük oluşturur.
- III. Yazar ve şairlerin eser kaleme almalarında tek etkili güçtür.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4. Realizmle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) XIX. yüzyılda, romantizme tepki olarak ortaya çıkmıştır.
- B) Yazarlar, gözlemlerinden faydalanarak dış gerçekliği eserlerine yansıtırlar.
- C) Toplumsal olay ya da durumları dile getiren realistler, toplum için sanat anlayışıyla hareket ederler.
- D) Üsluba önem verirler, şekil onlar için önemlidir.
- E) Daha çok romanda etkili olmuş bir akımdır.

5. Gerçek görünen değil, görünenin arkasında gizli olan ruhtur. Bunun maddi bir obje gibi çok açık bir biçimde görülüp algılanması ve anlatılması mümkün değildir. Belli belirsiz bir biçimde algılanan veya sezilen bu ruh, bir imgeyle anlatılabilir ya da anlatılmalıdır.

Bu sözlerin sahibi sanatçı aşağıdaki edebî akımlardan hangisinin temsilcisi olabilir?

- A) Empresyonizm
- B) Sembolizm
- C) Parnasizm
- D) Romantizm
- E) Klasisizm

6. Aşağıdaki edebî akım - sanatçı eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Natüralizm - Alphonse Daudet
- B) Realizm - Dostoyevski
- C) Romantizm - Abdülhak Hamit Tarhan
- D) Empresyonizm - Cenap Şahabettin
- E) Parnasizm - Tevfik Fikret

7. Gustave Flaubert, realizmin kurucusu olarak kabul edilirken Emile Zola da ---- kurucusu olarak kabul edilir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) romantizmin
- B) parnasizmin
- C) natüralizmin
- D) sembolizmin
- E) klasisizmin

8. Roman, büyük bir yolun üstünde gezdirilen bir ay-nadır. Kâh göklerin maviliğini yansıtır kâh yolun çukurunda biriken çamuru.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada düşünce-lerini dile getiren yazara ait bir eserden alınmış olabilir?

- A) Saçlarının ummanında hüznü nağmelerle, her milletten insanlarla, her şekilden gemilerin kaynaştığı bir liman görür gibiyim; ezeli sıcaklığın dinlendiği sonsuz bir semaya o gemilerin ince ve karışık yapıları aksetmiş.
- B) Omuzları öyle geniş değildi ama siyah düğmeli, yeşil çuha setrenin koltuk altlarına dar geldiği belliydi; kol ağızlarından gözükken kırmızı bilek-ler de herhâlde çıplak durmaya alıştı. Ayak-larında iri iri, kötü boyanmış, çivilili kunduralar vardı.
- C) Saraylarda yaşıyordun. Nadide güzelliğinle övünüyordun. Cahil herif! Nihayet cezayı buldun. Melunlar, musibetler ilk ağızda göz ka-maştırıcı bir hayat sürebilirler. Fakat hayat tabii seyrini tamamlayınca adaletin pençesinden kurtulamazlar.
- D) Hiçbir yere varmayan hikâyeler yoruyor. Bir kıy-mık kadar bile içine batmadığım cemaatten uzaklaşıyorum. Cenaze namazını biraz daha uzaktan izliyorum. Ölenin adına bir öfke filiz-leniyor içimde. Geride kalanlara, eşe dosta gö-nülsüz sunulan bir drama bu.
- E) Cümleleri artık görülmüyor. Minik, renkli yıldız-lar parlıyor onların yerine. Coşkuyla zıplayıp duruyorlar, o da koşuyor artık, şarkılar söyleye söyleye çoğalttığı yıldızlardan göz kamaştırıcı bir tünel yapıyor.

9. Klasisizm, dünya edebiyatında 17. yy.da ortaya çıkmış, Türk edebiyatında ise 19. yy.da etkili ol-muştur. Aradaki bu uzun süre akımın, Türk ede-biyatında diğerlerine göre daha az sanatçı tarafın-dan benimsenmesine neden olmuştur. Tanzimat I. Dönemi'nde etkili olan klasisizm, ---- ve ---- eserlerinde kendini gösterir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakiler-den hangisi getirilmelidir?

- A) Şinasi - Ahmet Vefik Paşa'nın
B) Namık Kemal - Ziya Paşa'nın
C) Ahmet Mithat Efendi - Abdülhak Hamit Tarhan'ın
D) Şinasi - Namık Kemal'in
E) Ziya Paşa - Ahmet Vefik Paşa'nın

10. **Aşağıdakilerden hangisi romantizmin özellik-lerinden biri değildir?**

- A) Sanatçılar konularını millî tarih ve günlük olay-lardan seçer.
B) Klasisizmin akılcılığına karşı duygular ön plana çıkarılmış; lirik şiir, romantizmle yeniden önem kazanmıştır.
C) Sanatçılar eserlerinde kişiliklerini gizlemez, "toplum için sanat" anlayışıyla hareket ederler.
D) Üslup ve biçim güzelliğini önemsemiş; edebî türlerin özelliklerinin, kurallarının dışına çıkmamışlardır.
E) Türk edebiyatında özellikle Tanzimat Dönemi sanatçıları tarafından benimsenmiştir.

11. (I) Romantizme tepki olarak ortaya çıkan realizm, natüralizm ve parnasizm; sanat anlayışları bakımından birbirine yakın akımlardır. (II) Realizm ve natüralizm roman ve hikâyede etkili olurken par-nasizm şiirde etkili olmuştur. (III) Çoğunlukla rea-lizmin şiirdeki karşılığı olarak tanımlanan parna-sizmde dış dünyaya ait gerçekler, gözlemler şiire yansır. (IV) "Toplum için sanat" anlayışıyla hareket eden parnasyenlerin şiirlerine bu yüzden karamsar bir hava hâkimdir. (V) Bireyin duygu ve hayallerinin şiire yansımalarına karşı olan parnasyenler; bilim, fen, tarih, doğa alanlarıyla ilgilenmiş, bu doğrultu-da eserler kaleme almışlardır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangi-sinde bilgi yanlış vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. 20. yy. sanat akımlarından fütürizm edebiyatta çok yankı uyandırmamıştır. Buna rağmen dünya edebiyatında etkisi uzun yıllar sürecek, Türk edebiyatında özellikle II. Yeni şairlerince benimsenecek olan bir sanat akımına temel oluşturmuştur.

Bu parçada sözü edilen akım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ekspresyonizm
B) Sürrealizm
C) Postmodernizm
D) Egzistansiyalizm
E) Realizm

2. **Postmodernizmle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Mimaride ortaya çıkmış sonra edebiyatta ve diğer sanat dallarında etkili olmuştur.
B) Geçmişle barışıktır, geçmişin kendi şartlarında yaşatılabileceğini savunur.
C) Edebiyat adına ortaya konan popülist, edebî bütün eserlere karşı eşit mesafededir.
D) Postmodernist eserlerde, başka eserlere atıfta bulunulabilir ya da başka eserlerden alıntı yapılabilir.
E) Dünyanın içinde bulunduğu durumu kabullene-meyen, sorgulayıcı, ciddi bir tavır sergilerler.

3. Egzistansiyalizm, varoluşçuluk olarak adlandırılan felsefi düşünce sistemi üzerine kuruludur. İnsanı eylemleri karşısında kendine ve topluma karşı sorumlu tutan bu düşünce sisteminin kurucusu ---- aynı zamanda bu sanat akımının da en güçlü temsilcilerindendir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Jean Jacques Rousseau
B) Jean Paul Sartre
C) Friedrich Nietzsche
D) Auguste Comte
E) Martin Heidegger

4 - 5. soruları aşağıdaki şiire göre cevaplayınız.

trrrrum
trrrrum
trrrrum
trak tiki tak
makinalaşmak istiyorum

beynimden, etimden, iskeletimden geliyor
bu
her dinamoyu altıma almak için çıldırıyorum
tükrüklü dilim bakır telleri yalıyor
damarlarımda kovalıyor oto-direzinler lokomotifleri
trrrrum
trrrrum
trak tiki tak
makinalaşmak istiyorum
mutlak buna bir çare bulacağım
ve ben ancak bahtiyar olacağım
karnıma bir türbin oturtup
kuyruğuma çift uskuru taktığım gün
trrrrum
trrrrum
trak tiki tak
makinalaşmak istiyorum

4. **Bu şiir biçim ve içerik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki sanat akımlarından hangisiyle ilişkilendirilebilir?**

- A) Fütürizm
B) Egzistansiyalizm
C) Modernizm
D) Postmodernizm
E) Sürrealizm

5. **Bu şiir biçim ve içerik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki şairlerden hangisine ait olabilir?**

- A) Ece Ayhan
B) Cemal Süreya
C) Sezai Karakoç
D) Nâzım Hikmet
E) Yahya Kemal Beyatlı

6. Postmodernizm Türk edebiyatında, özellikle anlatmaya dayalı metinlerde etkili olmuş bir sanat akımıdır.

Aşağıdaki yazarlardan hangisi Türk edebiyatında postmodernizmin temsilcileri arasında yer almaz?

- A) İhsan Oktay Anar B) Latife Tekin
C) Orhan Kemal D) Hasan Ali Toptaş
E) Oğuz Atay

7. Siz ne iyisiniz, ben sizi bir şeylere benzetiyorum. Bilmem bir testi, bir bakır sahan kolay mı / Çok rahat bir gökyüzü mü var sizinle / Güneş bir pazartesi olarak mı duruyor burnunuzda / Yoksa bükülmüş bir nehir gibi mi küpelerinizde / Siz küçük adıyla mı çağırırsınız sessizliği

Bu dizeler aşağıdaki edebî akımlardan hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Fütürizm B) Ekspresyonizm
C) Egzistansiyalizm D) Sürrealizm
E) Postmodernizm

8. (I) 19. yy.ın ikinci yarısından sonra etkili olmaya başlayan modernizm, postmodernizme tepki olarak ortaya çıkar. (II) Bugünle ilgilenen modernizm, geleneğe karşıdır ve yenileşmeden yanadır. (III) Bu akım çerçevesinde oluşturulan edebî metinler birey merkezlidir. (IV) Zaman klasik metinlerde olduğu gibi kronolojik olarak ilerlemez; geçmiş, an ve gelecek iç içedir. (V) Anlatımda, bilinç akışı ve iç konuşma gibi tekniklerden faydalanılır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. **Aşağıdaki sanatçı - sanat akımı eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

- A) Latife Tekin - Postmodernizm
B) Turgut Uyar - Sürrealizm
C) Marcel Proust - Modernizm
D) Franz Kafka - Fütürizm
E) Albert Camus - Egzistansiyalizm

10. (I) Sürrealistler bireyin bilinçaltına yönelmiş, bilinçaltını eserlerine taşımayı hedeflemişlerdir. (II) Bunda insanın asıl benliğinin bilinçaltında gizli olduğu anlayışı etkilidir. (III) Sanat anlayışlarını Andre Breton'un bilinçaltı konusundaki düşünceleri etrafında şekillendirmişlerdir, bu yüzden de Andre Breton bu akımın kurucusu olarak kabul edilir. (IV) Sürrealizm daha çok şiirde etkili olmuş bir akımdır. (V) Bilinçaltının şiire yansımalarını engelleyecek her türlü kurallın karşısında yer almış öyle ki yazım ve noktalama kurallarına uyma eğilimi bile taşımamışlardır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. **Aşağıdakilerden hangisi ekspresyonizmle ilişkilendirilemez?**

- A) I. Dünya Savaşı yıllarında, Almanya'da ortaya çıkmış sanat akımıdır.
B) Ekspresyonistler hem bireyi değiştirmek hem de ona estetik zevk kazandırmak amaçındadırlar.
C) Realizm, natüralizm ve sembolizmin ortaya koyduğu gerçeklik anlayışına karşıdırlar.
D) İnsanı yaşadığı toplumdan ayırıştırır, bu yüzden bireyci bir sanat akımıdır.
E) Faydacı bir sanat anlayışına sahip ekspresyonistler yoğun bir anlatımı benimsemişlerdir.

1. Sanatkâr; hangi devir, mezhep, meşrep, sanat anlayışına sahip olursa olsun, eserinde birtakım konuları ele alacaktır. Bu konular –doğrudan doğruya veya dolaylı da olsa– o toplumun meseleleri çerçevesi içinde kalacaktır. Yani sanat eseri, toplumun mevcut ya da geçmişteki durum ya da hayatını; bu hayatın uyum veya çelişkilerini, güzellik veya çirkinliklerini, gerçek veya hayallerini, sıkıntı veya ümitlerini estetik bir yapı içinde dikkatlere sunacaktır.

Bu parçadan,

- I. Toplumsal olaylar; sanatçının hayat felsefesi, sanat anlayışı doğrultusunda sanat eserine yansır.
- II. Sanatçının eserinde işlediği konu uzaktan ya da yakından toplumla ilgilidir.
- III. Sanat eseri, geçmişi ya da içinde bulunulan zamanı her yönüyle güzel duygular uyandıracak şekilde sunar.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

2. Sanat akımlarıyla ilgili aşağıdaki cümlelerin doğruysa “D”, yanlışsa “Y” değerlendirmelerinin hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) Klasisizm 17. yy.da ortaya çıkmış; 19. yy.da Türk edebiyatında, özellikle tiyatrodaki etkili olmuştur. (D)
- B) İzlenimcilik anlamına gelen empresyonizmin Türk edebiyatındaki temsilcisi Cenap Şahabettin'dir. (D)
- C) Romantizm, özellikle şiir ve tiyatrodaki etkili olmuş, romantizmde roman ihmal edilmiştir. (Y)
- D) Türk edebiyatında realizm, Tanzimat Dönemi'nde ve Servetifünun Edebiyatı'nda etkili olmuştur. (Y)
- E) Realizmin devamı niteliğindeki natüralizmin kurucusu Emile Zola'dır. (D)

3. Empresyonizmle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Büyük oranda resimde etkili olmuş, şiir ve tiyatrodaki etkileri gözlemlenmiştir.
- B) “Sanat için sanat” anlayışı hâkimdir.
- C) Şiirde imge ve semboller kullanılır.
- D) Dış dünya, sanatçının iç dünyasından esere yansır.
- E) Türk edebiyatında Servetifünun şairlerince benimsenmiştir.

4. • Olaylara bir bilim insanı gibi yaklaşır, eserlerinde deneysel metodu kullanır.
• Olayları; güzel-çirkin, iyi-kötü ayrımı yapmadan olduğu gibi aktarır.
• Tasvir ve gözlem, eserlerinin vazgeçilmez parçasıdır.

Bu özelliklere sahip bir sanatçı aşağıdaki sanat akımlarından hangisini benimsemiş olabilir?

- A) Realizm B) Natüralizm C) Parnasizm
D) Romantizm E) Klasisizm

5. Türk edebiyatında Tanzimat Dönemi'nin önde gelen sanatçılarından biri olan Rezaizade Mahmut Ekrem, şiirde romantizmi benimserken romanını realizm doğrultusunda kaleme alır. Öyle ki tek romanı *Araba Sevdası*, Türk edebiyatında ilk realist roman olarak kabul edilir.

Bu durum sanat akımlarının aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Bir sanat eseri, birden fazla sanat akımının özelliğini taşıyabilir.
- B) Sanat dünyasında, aynı anda birden fazla sanat akımı etkili olabilir.
- C) Bir sanatçı, birbirinden farklı sanat akımlarından etkilenebilir.
- D) Ortaya çıkışlarında devrin sosyal ve siyasi yapısı etkilidir.
- E) Birbirinden farklı sanat dallarında etkili olabilir.

6. Dönülmez akşamın ufkundayız, vakit çok geç
Bu son fasıldır ey ömrüm, nasıl geçersen geç
...
Geniş kanatları boşlukta simsiyah açılan
Ve arkasından güneş doğmayan büyük kapıdan

Geçince başlayacak bitmeyen sükûnlu gece
Guruba karşı bu son bahçelerde keyfince
...

Bu dizelerle ilgili,

- I. Klasik nazım şekli kullanılmıştır.
- II. "Ölüm" teması imgelerle okuyucuya sezdirilmiştir.
- III. Ölçü, redif ve uyak gibi ahenk unsurları kullanılarak müzikalite önemslenmiştir.

yargılarından hangileri sembolizmle ilişkilendirilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

7. Servetifünun Dönemi'ne üç büyük sanatçı damgasını vurur. Tefik Fikret ve Cenap Şahabettin şiirde, Halit Ziya Uşaklıgil romanda bu etkiyi gösterir. Tefik Fikret'in şiiri okunduğunda kişinin zihninde bir tablo belirirken Cenap Şahabettin'in şiirleri daha önce şiirde kullanılmayan sembollerle kişinin duyguyu hissetmesini sağlar. Halit Ziya Uşaklıgil ise romanlarında, sosyal hayatta karşılaşılabilecek kimseleri çevre tasvirleriyle okuyucunun dikkatine sunar.

Bu bilgiler doğrultusunda Servetifünun Dönemi'nde;

- I. realizm,
- II. klasisizm,
- III. sembolizm,
- IV. parnasizm,
- V. empresyonizm

akımlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) I, III ve IV E) II, III ve V

8. **Aşağıdakilerden hangisi sürrealizmle ilişkilendirilemez?**

- A) Sigmund Freud'un bilinçaltı konusundaki tez ve düşünceleri üzerine temellenir.
- B) Başta roman olmak üzere şiirde ve tiyatrodaki etkili olmuştur.
- C) Bilinçaltının esere yansımaları engelleyecek her türlü kurala, ilkeye karşıdır.
- D) Yazım ve noktalama kuralları önemsizdir.
- E) Sürrealistler; alışılmışın dışında, yeni ve anlaşılması güç imgeler kullanmışlardır.

9. Bazı sanat akımları, temelinde bir felsefe, görüş veya ilkeye dayanır. Örneğin ----, Auguste Comte'un pozitivist felsefesine natüralizm ise ---- ilkesine dayanır.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) realizm - determinizm
- B) parnasizm - varoluşçuluk
- C) sembolizm - determinizm
- D) klasisizm - varoluşçuluk
- E) romantizm - varoluşçuluk

10. Yazar Nehir, *Boşluk* adlı romanında başka bir romandan alıntılara yer vermiş; oluşturduğu "çukur" imgesiyle Midas'ın Kulakları mitine atıfta bulunmuştur.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdaki sanat akımlarının hangisinden etkilenmiş olabilir?

- A) Egzistansiyalizm B) Modernizm
- C) Postmodernizm D) Parnasizm
- E) Ekspresyonizm